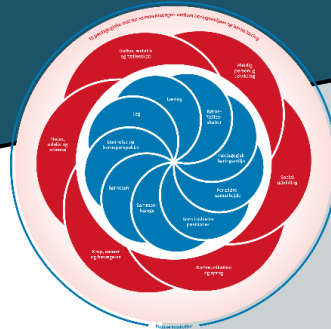

DEN STYRKEDE PÆDAGOGISKE LÆREPLAN HØRNING DAGTILBUD 2021/2022

Børnehuset Elgårdsminde

2021-2022

INDHOLD

Introduktion til den styrkede pædagogiske læreplan.....	2
Fælles for Hørning Dagtilbud	4
Vision og værdier samt pædagogiske tilgange.....	4
Det pædagogiske grundlag – fælles pejlemærker i dagtilbuddet.....	5
Barnesyn.....	6
Dannelse og børneperspektiv	6
Leg og børnefællesskaber	7
Læring og det pædagogiske læringsmiljø	8
Samarbejde med forældre om børns læring	8
Børn i udsatte positioner	9
Et pædagogisk læringsmiljø, der understøtter overgange i barnets liv	9
Lokalt for den enkelte afdeling	11
Præsentation af afdelingen	11
Et pædagogisk læringsmiljø hele dagen	12
Samarbejde med forældre om børns læring	15
Børn i udsatte positioner	17
Et pædagogisk læringsmiljø, der understøtter overgange i barnets liv	19
Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan	21
Inddragelse af lokalsamfundet	21
Det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø.....	23
De seks læreplanstemaer.....	25
Alsidig personlig udvikling	26
Social udvikling.....	28
Kommunikation og sprog.....	30
Krop, sanser og bevægelse	32
Natur, udeliv og science.....	34
Kultur, æstetik og fællesskab	36
Evalueringskultur	38

INTRODUKTION TIL DEN STYRKEDE PÆDAGOGISKE LÆREPLAN

Den pædagogiske læreplan skal danne grundlag for det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud i Danmark. Vores skriftlige læreplan følger de nationale krav og tager udgangspunkt i de grundlæggende elementer i det såkaldte *fælles pædagogiske grundlag*.

Læreplanen er en kortfattet, præcis og retningsgivende beskrivelse af, hvordan vi i vores daglige pædagogiske praksis, tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag og de 12 retningsgivende mål, der er lovgivningsmæssig fastsat inden for de seks læreplanstemaer. Vores beskrivelser består af korte retningsgivende refleksioner og praksiseksempler.

Læsevejledning:

Vores pædagogiske læreplan er inddelt i de 2 hovedafsnit – *"Fælles for Hørning Dagtilbud"* og *"Lokalt for den enkelte afdeling"*.

Hovedafsnittet *"Fælles for Hørning Dagtilbud"* indeholder en beskrivelse af dagtilbuddets fælles vision, værdier og pædagogiske tilgange samt en fremstilling af dagtilbuddets fælles pejlemærker for det pædagogiske grundlag. I lovgivningen beskrives det pædagogiske grundlag som bestående af 9 elementer. I vores læreplan har vi valgt at reducere disse elementer til 7. Således er elementerne "Leg" og "Børnefællesskaber" sammentænkt i elementet "Leg og børnefællesskaber", mens elementerne "Læring" og "Pædagogisk læringsmiljø" er sammentænkt i elementet "Læring og pædagogisk læringsmiljø".

Indholdet under hovedafsnittet *"Lokalt for den enkelte afdeling"* er udarbejdet af de enkelte børnehuse i dagtilbuddet. I denne del beskrives det, som påkrævet i lovgivningen, hvordan det pædagogiske personale i det specifikke hus arbejder med fire af elementerne i det pædagogiske grundlag, med øvrige krav til læreplanen samt med de seks læreplanstemaer ud fra de i lovgivningen fastsatte mål.

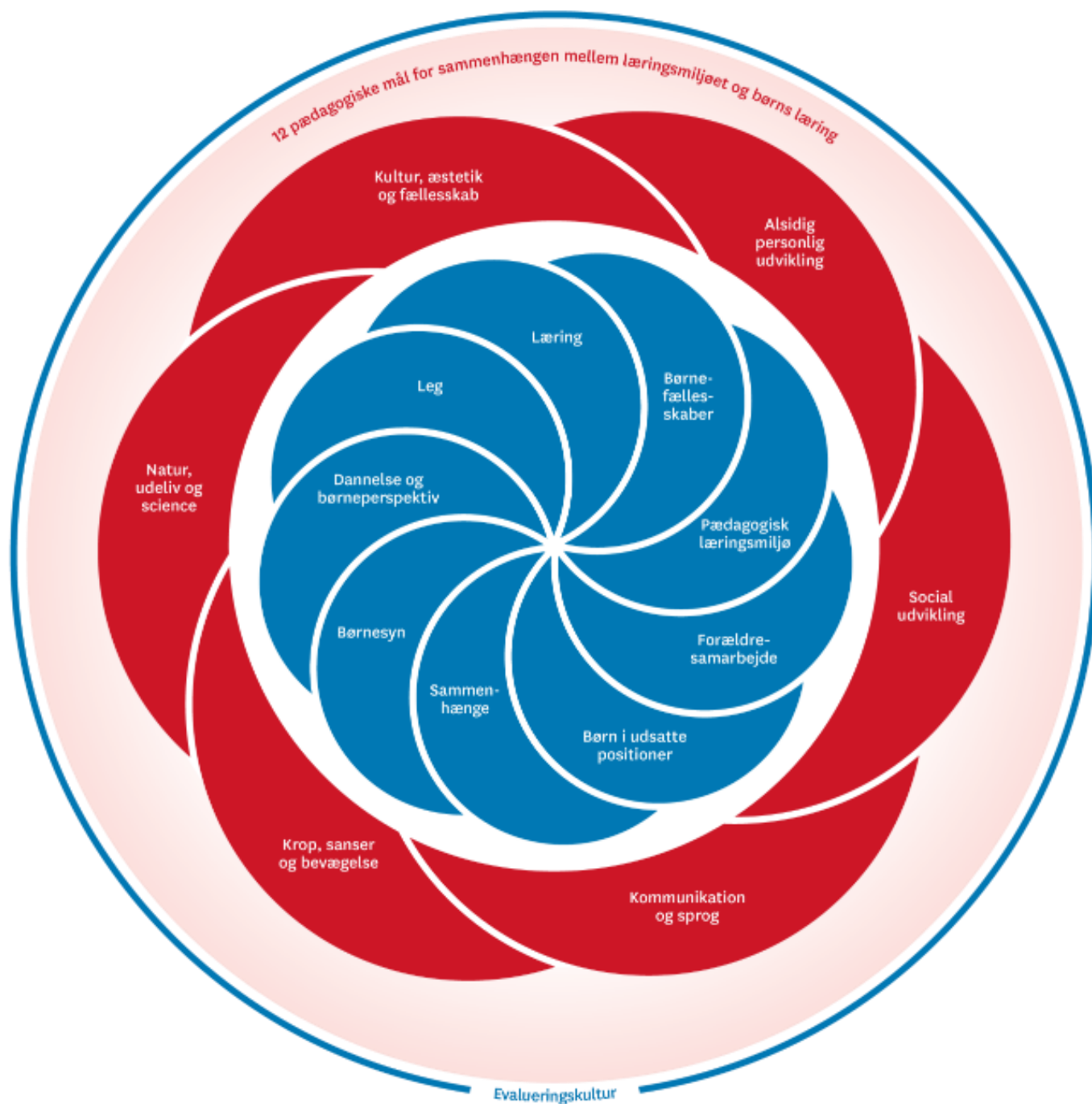

Illustration af de primære indholdselementer i den styrkede pædagogiske læreplan.

FÆLLES FOR HØRNING DAGTILBUD

VISION OG VÆRDIER SAMT PÆDAGOGISKE TILGANGE

”Alle børn og unge i Skanderborg har ret til et godt børne- og ungeliv, hvor børn og unge overvejende har oplevelsen af glæde, tryghed, engagement, begejstring og robusthed i forhold til livets udfordringer” (Skanderborg Kommunes sammenhængende børnepolitik).

I Hørning Dagtilbud arbejder vi ud fra Skanderborg Kommunes vision ”Mennesker møder mennesker” samt kommunens 4 kulturforstærkere:

- Vis tillid
- Skab relationer
- Del ressourcer
- Tænk nyt

Hørning Dagtilbud er også en del af distriktssamarbejdet/lokalsamfundet i Hørning, hvor vi har beskrevet 4 vigtige forudsætninger for børn og unges trivsel:

1. Alle voksne har ansvar for børns trivsel
  - De voksne samarbejder
  - De voksne har pligt og ret til at blande sig
2. Alle børn skal have en voksen de har tillid til
  - De voksne stiller sig til rådighed
  - De voksne inddrager børnene i aktiviteter
  - De voksne er gode rollemodeller
3. Alle forældre skal vide, hvordan de kan og skal bidrage
  - Foreninger og institutioner kommunikerer tydeligt deres værdier og holdninger
  - Foreninger og institutioner udtrykker deres forventninger til forældrene
4. Alle børn skal opleve at have en ven
  - De voksne skaber rammer, som styrker trivslen og muliggør dannelsen af venskaber

I Skanderborg Kommune arbejder vi i alle dagtilbud med "At lære at lære". Det er en specifik tilgang, som har fokus på at understøtte barnets muligheder for at udvikle sine kompetencer og lykkedes i at øve sig, frem for at nå et konkret mål.

I Hørning Dagtilbud betyder det, at vores pædagogiske praksis bygger på en ressourceorienteret og relationel tilgang, hvor relationerne er med til at skabe udvikling og sikre barnets trivsel, udvikling, dannelse og læring.

Dette gøres blandt andet med fokus på processen frem for målet – Vi italesætter og visualiserer de udviklings- og læringsprocesser, som barnet indgår i. Vi øver os!

For at lære mest muligt må børnene have et udviklende tanke sæt, (Growth mindset), der giver dem mod til at træde ud af deres komfortzone for at lære og troen på, at de kan blive dygtigere ved at gøre en indsats.

Vi har fokus på at understøtte barnets muligheder for at udvikle sine kompetencer og lykkedes i at øve sig. Ved at fokusere på barnets fremskridt frem for et konkret resultat, får børnene lyst og mod til at lære, da de kan se, at de rykker sig ved at øve. Gennem barnets leg og aktiviteter hjælper vi med at besvare spørgsmålene: Hvad vil jeg opnå? Hvordan klarer jeg mig indtil videre? Hvad er mit næste skridt?

DET PÆDAGOGISKE GRUNDLAG – FÆLLES PEJLEMÆRKER I DAGTILBUDET

"Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag. (...) Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark" (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold)

I de efterfølgende afsnit beskrives de 7 fælles pejlemærker, der danner udgangspunkt for det pædagogiske grundlag i Hørning Dagtilbud.

BARNESYN

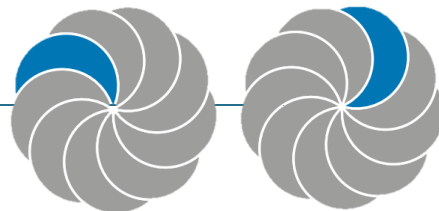
1. Det pædagogiske personales opgave er at møde barnet, så det føler sig set, hørt og forstået og dermed lærer at forstå sig selv og sin omverden.
2. Det pædagogiske personales opgave er at skabe et pædagogisk læringsmiljø, hvor alle børn oplever samhørighed og medbestemmelse.
3. Det pædagogiske personale skal skabe et pædagogisk læringsmiljø, der tager udgangspunkt i barnets nærmeste udviklingszone og hvor både den børne- og vokseninitierede leg er de grundlæggende elementer i vores pædagogiske praksis.

DANNELSE OG BØRNEPERSPEKTIV

1. Det pædagogiske personale skal gennem demokrati og fællesskab skabe rum og plads til børnenes selvforståelse, forskelligheder samt forståelse af sociale normer.
2. Det pædagogiske personales rolle er at være nysgerrige på barnets perspektiver. Vi inviterer barnet til at være aktivt deltagende og medbestemmende i forhold til at skabe egen læring.
3. Det pædagogiske personale tager udgangspunkt i den gode fortælling om barnet, hvilket bidrager til barnets måde at begribe og handle på i relation til andre.

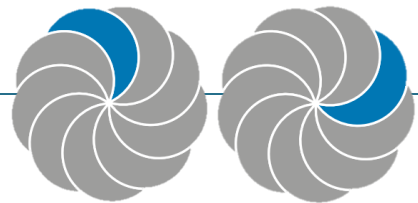
1. Det pædagogiske personale skal skabe et nysgerrigt og alsidigt læringsmiljø, hvor der er fokus på legen som noget, der opstår, udvikler og bevæger sig imellem børn.
2. Det pædagogiske personale skaber mulighed for børnenes dannelse af relationer med udgangspunkt i det enkelte barns ressourcer og udfordringer.
3. Det pædagogiske personales rolle er at præsentere børnene for forskellige deltagelsesmuligheder i legen, så børnenes egne initiativer og muligheder for at afprøve forskellige positioner imødekommes. Vi skal være opmærksomme på egen positionering (gå foran/ved siden af/bagved).

LÆRING OG DET PÆDAGOGISKE LÆRINGSMILJØ

1. Det er det pædagogiske personales opgave at skabe forudsætningerne for læring gennem tryghed, forudsigelighed og positiv kommunikation.
2. Det pædagogiske personale skal skabe et pædagogisk læringsmiljø med en organisering, hvor vi følger børnenes spor med plads til undren, nysgerrighed og at øve sig.
3. Det pædagogiske personale skal sætte rammer for meningskabende læringsfællesskaber, såvel i de daglige rutiner som i den voksen- og børneinitierede leg.

SAMARBEJDE MED FORÆLDRE OM BØRNS LÆRING

1. Det pædagogiske personale skal med udgangspunkt i det enkelte barns læring tilgå forældresamarbejdet ud fra en anerkendelse af familiens værdier, normer og kultur.
2. Det pædagogiske personales opgave er at skabe trygge og tillidsfulde rammer, som bygger på en realistisk forventningsafstemning mellem hjem og dagtilbud.
3. Det pædagogiske personales opgave er at tydeliggøre faglighed og hensigter, så der skabes sammenhæng og kontinuitet mellem hjem og dagtilbud.

BØRN I UDSATTE POSITIONER

1. Det er det pædagogiske personales opgave, gennem struktur og forudsigelighed, at skabe trygge og inkluderende læringsmiljøer, hvor børnenes ressourcer og kompetencer er i centrum.
2. Det pædagogiske personale skal være bevidste om deres positionering (gå foran, bagved eller ved siden af), i samspillet med børnene.
3. Det pædagogiske personale skal sikre et tæt samarbejde med forældrene og de tværfaglige samarbejdspartnere for at få et helhedsorienteret perspektiv på barnets udviklingspotentialer.

ET PÆDAGOGISK LÆRINGSMILJØ, DER UNDERSTØTTER OVERGANGE I BARNETS LIV

1. Det er det pædagogiske personales opgave at skabe et læringsmiljø, hvor positive relationer og fællesskaber danner rammen og forudsætningen for den trygge overgang.
2. Det er det pædagogiske personales opgave at skabe en tryk overgang, som understøtter børnenes mod på nye udfordringer, vedholdenhed og nysgerrighed.
3. Det pædagogiske personale skal gennem vidensdeling og samarbejde med familien skabe forudsigelighed og genkendelighed til overgangene i barnets liv.

Præsentation af Børnehuset Elgårdsminde

Vores børnehus ligger i et dejligt naturområde. Vi er normeret til 30 vuggestuebørn i alderen 6 måneder til 2,9 år og 82 børnehalebørn i alderen 2,9 år til 6 år.

Vuggestuen er beliggende i et nyere modulbyggeri og består af to børnegrupper; Dansefluerne og Kålormene. Børnehaven er beliggende i et ældre hus og består af tre børnegrupper; Billerne, Tissemyrerne og Tudserne. Vi vægter et tæt samarbejde på tværs af begge huse og på tværs af alle fem grupper i Elgårdsminde.

Tre store og naturrige legepladser omgiver vores huse, og her tilbringer vi mange timer hver dag. Legepladserne giver rige muligheder for motorisk udfoldelse for både vuggestuebørn og børnehalebørn. Vi har to bålpladser, en naturhytte, som kan opvarmes med brændekomfur samt en bålhytte og et træværksted, som vi bruger flittigt.

At vi har vores ponyer, geder og katte indebærer, at børn, personale og forældre er sammen om at fodre, gøre rent og kæle for dyrene. Vores forældre skiftes til at passe dyrene i weekender og på helligdage. Børnene lærer, hvordan man omgås dyr, og ligeså vigtigt - de lærer at tage et medansvar. Et medansvar for dyrene og for hinanden – for store børn er en god støtte, når nye og mindre kammerater skal hjælpes på vej ud i dyrepasningens kunst. En hånd at holde i og et par gode råd er guld værd - også i forhold til at udvikle sociale kompetencer.

Vores køkken har sølvmærket i økologi og vores kost er økologisk, sund og varieret.

Dagtilbudsloven og Den Styrkede Pædagogiske Læreplan danner udgangspunkt for vores pædagogiske arbejde, og vi er, som alle de andre børnehuse i Hørning Dagtilbud, en uddannelsesinstitution.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i dagtilbuddet hele dagen etableres et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter og daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes. Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.

Nedenfor beskrives det, hvordan vi hele dagen skaber et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Korte retningsgivende refleksioner	Eksempler
<p>Det pædagogiske personale vægter, at børnene har frihed under ansvar. Vi har derfor en vekselvirkning mellem børne- og vokseninitierede aktiviteter. Gennem vores struktur og dagsrutiner skaber vi rammerne for børnenes frie leg og derigennem giver vi børnene mulighed for at skabe egne lege.</p> <p>Vi har fokus på at gøre hverdagen så forudsigelig som mulig for børnene ved at italesætte dagens kommende aktiviteter samt i forbindelse med hverdagens rytme og rutiner.</p>	<p>Børneinitieret leg <i>Eksempel: "Karla på 4 år leger i sandkassen sammen med Jens, som ligeledes er 4 år. De laver sandkager og ser Katrine på 3 år lege i legehuset. Katrine er i fuld gang med at sætte sandkager på række i vinduet i legehuset, men stopper op og iagttager Karla og Jens. Jens spørger Karla, om de ikke skal spørge Katrine, om de må være med i hendes leg, hvorefter Karla svarer ja. De spørger Katrine, og Jens og Karla må gerne lege med. Der kommer flere børn til legen og en voksen kommer og køber sandkager."</i></p> <p>Planlagte vokseninitierede aktiviteter Børnene løser mange rutinepædagogiske opgaver, såsom at dække bord, hente kopper til gruppen når man skal have noget at drikke, gå ned med skraldet, vaske stole og borde af efter spisning og hjælpe med at vaske legetøj.</p> <p><i>Eksempel: Vuggestuen er færdige med at spise formiddagsmad, og alle børn får en klud. De tørrer egne fingre og mund på bedste beskab og får hjælp af en voksen ved behov. Bagefter smider børnene kluden i skraldespanden og sætter koppen på køkkenbordet.</i></p>

Korte retningsgivende refleksioner	Eksempler
<p>Det pædagogiske personale kommunikerer med børnene og hinanden, så alle ved, hvad de skal i løbet af dagen, men samtidig med plads til at følge børnenes initiativer.</p> <p>Det pædagogiske personale skaber rammer, så børnene får medbestemmelse og involveres og de voksne er aktivt deltagende.</p> <p>Det pædagogiske personale ønsker at præge det pædagogiske læringsmiljø ved at støtte børnene i at danne, og begå sig i, ligeværdige relationer med hinanden. Vi arbejder med udviklingen fra "jeg/mig" til "vi"-kultur for at øge børnenes muligheder for at danne og udvikle deres relationelle kompetencer. Dette både i forbindelse med rutinepædagogik og i forbindelse med at skabe lige deltagelsesmuligheder for alle børn.</p>	<p>Vi hjælper børnene til at aflæse hinanden og sige fra, når tingene er svære. Vi snakker med børnene om, hvordan vi er gode venner og at vi hjælper hinanden, bl.a gennem Fri For Mobberi-materialet.</p> <p>Eksempel: <i>En voksen sætter sig på gulvet med seks børnehavebørn i alderen 3,5-4 år. Den voksne viser en af samtaletavlerne fra Fri For Mobberi til børnene og beder dem beskrive, hvad de ser, såsom ansigtsudtryk, kropssprog og hvad børnene på billedet udtrykker. Under den efterfølgende frokost sidder den samme voksen med otte børn og Anne på 4 år bemærker, at Peter ikke spiser og at han ser trist ud. Hun gør den voksne opmærksom på, at Peter virker ked af det og den voksne sætter sig hen til Peter, som fortæller, at Jens havde sagt, at han var dum. Den voksne trøster Peter og spørger de børn, som var med til Fri For Mobberi, om de kan huske, at et af børnenes udtryk var det samme som Peters og hvorfor. Sådan får de en dialog om følelser, udtryk og om, hvordan vi kan være gode ved hinanden, selvom det nogle gange kan være svært.</i></p> <p>I et tidsrum hver formiddag har grupperne forskellige aktiviteter, som er voksenstyrede. Det kan f.eks. være:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Legestationer hvor børnene kan gå til og fra, og som er en kombination af aktiviteter, der er valgt af både børn og voksne • Pasning og fodring af vores dyr • Ture ud huset • Mad på bål • Sansemotoriske aktiviteter f.eks. pizzaleg, fodbad, kartoffelmel/vand • Brætspil f.eks. Vildkatten • Kulturlege f.eks. "Alle mine kyllinger", "Banke bøf" og Stikbold • Kreative værksteder f.eks. med at klippe julepynt, lave perleplader eller male

Korte retningsgivende refleksioner	Eksempler
	<ul style="list-style-type: none"> • Sproggrupper sammensat på tværs af børnegrupper med henblik på den sproglige udvikling hos det enkelte barn <p><u>Spontane aktiviteter</u></p> <p>Personalet følger børnenes spor. Det kan f.eks. være en børnegruppe, der går meget op i Pokémon. Her vælger personalet at bruge børnenes ideer til Pokémon-lege og hjælper dem med at organisere det.</p> <p>Derudover:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Børnene er meget interesserede i insekter og frøer, så personalet følger børnene og løfter store sten og fortæller om de insekter, de finder • Hvis børnene udtrykker ønsker om at lave bål, hugger vi brænde og tænder op i bålet • Hvis børnene gerne vil danse eller udtrykker behov for at bevæge kroppen, hører vi musik og/eller laver motorikbane ude og/eller inde • Børnene får lov til at bestemme, hvad en samling skal handle om

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.

Nedenfor beskrives det, hvordan vi samarbejder med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring.

Korte retningsgivende refleksioner	Eksempler
<p>Det pædagogiske personale vægter den positive og anerkendende kommunikation og relationen til forældrene højt. De ser denne som en forudsætning for at skabe det bedste læringsmiljø og den bedste trivsel for det enkelte barn.</p> <p>Det pædagogiske personale tilstræber en kontinuerlig og struktureret kommunikation til forældrene.</p>	<p>I vuggestuen tilbyder vi hjemmebesøg hos familien inden barnets opstart i vuggestuen. Formålet med dette besøg er at skabe en tryk relation imellem institution og familie samt at skabe de bedste forudsætninger for barnets første møde med en pædagogisk medarbejder fra barnets kommende stue. Forældrene får her mulighed for at høre om barnets fremtidige institutionsliv og personalet får mulighed for at høre om det enkeltes barn udvikling.</p> <p>Når barnet har gået i vuggestuen i 3-6 måneder, inviterer vi forældrene til en samtale, hvor vi i fællesskab drøfter barnets udvikling, trivsel og læring.</p> <p>I forbindelse med barnets start i børnehave inviterer vi forældrene til en overleverings-samtale, hvor personale fra vuggestuen og børnehaven deltager. Formålet med denne samtale er, at både forældre og vuggestue fortæller om barnet og dets eventuelle øve-punkter, for at skabe den bedste sammenhæng for barnet og en god opstart i børnehaven. Personalet bruger hinandens og forældrenes viden og erfaring ud fra barnets aktuelle udviklingstrin.</p> <p>I børnehaven inviterer vi også forældrene til 3-6 måneders samtale om deres barns opstart og trivsel i børnehaven.</p> <p>Inden barnet skal starte i skole tilbyder børnehaven også en samtale forud for skolestart.</p>

Korte retningsgivende refleksioner	Eksempler
<p>Det pædagogiske personale bruger Skanderborg Kommunes kommunikationsplatform AULA til at dokumentere og skrive sammen med forældrene om børnenes hverdag, og om deres trivsel, læring, udvikling og dannelse.</p>	<p>Formålet med denne samtale er at belyse over for forældrene, hvilke ting der er vigtige at arbejde videre med. I samarbejde med forældrene har vi mulighed for at invitere personale fra deres barns kommende skole med, hvis der findes behov for dette.</p> <p>Udover ovenstående er der altid mulighed for at forældre eller personale kan indkalde til en samtale efter behov.</p> <p>Kommunikationen til forældrene om indholdet af vores hverdag kan fx bestå af:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Billeder af pædagogiske aktiviteter i løbet af dagen, fx motorikleg • Aktivitetsplan for ugen, hvor forældrene kan se, hvad deres barn skal lave • Nogle grupper anvender tavlesystemer hvor forældrene kan følge med i deres barns dagligdag • Forældrene har mulighed for at skrive til personalet, hvis der er noget som, personalet skal være opmærksomme på ift. det enkelte barn • Information udsendes i forbindelse højtider, ture ud af huset, information fra ledelsen m.m. <p>Herudover har alle stuer i institutionen tilknyttet en smartphone, som forældrene kan ringe eller skrive en SMS til. Personalet bruger også disse smartphones i forbindelse med indkøring for at informere forældrene løbende om, hvordan deres børns dag går.</p> <p>Personalet vægter derudover den daglige kontakt til forældrene højt. Disse snakke har til formål at have fælles fokus på det enkelte barns trivsel og udvikling og vi vurderer ofte, hvorvidt en drøftelse med forældrene kan tages som en "garderobesnak" eller skal tages som et reelt møde.</p>

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så deres trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.

Nedenfor beskrives det, hvordan vi skaber et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, udvikling og dannelse fremmes.

Korte retningsgivende refleksioner	Eksempler
<p>Det pædagogiske personale har fokus på at organisere sig selv og børnene i mindre grupper, både internt i basis-grupperne og på tværs af grupper, da det skaber et meningsfuldt fundament for at se og udvikle børnenes ressourcer og kompetencer med udgangspunkt i det enkelte barns nærmeste udviklingszone (NUZO). Vi tror på, at fokus på NUZO bidrager til at give det enkelte barn øget selvværd.</p>	<p>Mindre grupper giver god anledning til fordybelse og dermed god mulighed for læring og udvikling. Det giver børn i udsatte positioner plads til at blomstre. Herudover skaber kontinuiteten i de små grupper god grobund for gode relationer imellem børnene.</p> <p>Fokus i de mindre grupper kan f.eks. være:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sproggrupper • Grupper med fokus på sansemotorik • Grupper med fokus på de enkelte børns legekompetencer - vi øver børnene i at lege med hinanden <p><i>Eksempel: Vuggestuebørnene Peter og Jens på 2-2,5 år er i en såkaldt "legegruppe" sammen med pædagogen Ida. Ida og hendes kolleger oplever dem ofte i konflikt, både de to imellem og blandt andre børn på stuen. Dette, knyttet sammen med deres manglende sproglige udvikling gør, at personalet vurderer dem som værende i udsatte positioner og personalet ønsker at målrette udviklingen af børnenes sociale og sproglige kompetencer. Ida bygger togbane med drengene, guider dem i at dele med hinanden og holder selv fast i hvilket tog, der en "hendes" i legen, for at drengene øver sig i at dele, bytte og spørge om lån af andres legetøj.</i></p> <p>Alle grupper har dagligt en samling på stuen. Nogle grupper deler samlingerne op i ældre og yngre børn, for at alle børn føler sig inkluderet</p>

Korte retningsgivende refleksioner	Eksempler
<p>Det pædagogiske personale skaber børnefællesskaber som giver sammenhold</p>	<p>og set i fællesskabet. Derved bestræber vi os på, at alle børn får et tilhørsforhold og værdi til egen stue, hvilket især er vigtigt for børn i udsatte positioner.</p> <p>I Elgårdsminde har vi stort fokus på fællesskab og sammenhold på tværs af afdelinger og stuer. Eksempler på dette kan være:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fælles bådtag i vuggestuen, hvor børnene får mulighed for at være sammen på tværs af de to vuggestuegrupper og forbereder maden sammen inden, vi spiser sammen. • Vi har vores Naturhytte med tilhørende brændeovn, hvor vi har mulighed for at få varmen i de kolde tider, men også har mulighed for at bage boller, lave suppe, kakao osv. Den er velegnet til mindre børnegrupper. • Hørning Dagtilbud har tilknyttet en naturbus, som giver os mulighed for at komme på ture ud af huset. Bussen har tilhørende toilet, køkken, garderobe, sovemuligheder osv. Disse ture kan være med til at styrke børnenes robusthed og sammenhold. <p>I Elgårdsminde bruger vi vores dyr rigtig meget i arbejdet med børn i udsatte positioner. Nogle børn kan have udfordringer i de relationelle samspil med de andre børn. Her kan dyrene være med til at øve disse kompetencer. Man kan få mulighed for at strigle en hest, æ og kramme en ged/kat for at føle nærhed og tryghed. Øve ansvar i at passe på hinanden ved, at vi snakker om, at det er vigtigt, dyrene får mad og at vi gør rent ved dem, så de har det godt. Vi skaber et fælles tredje om at være gode ved dyrene sammen. Dette kan også hjælpe barnet med at flytte barnets eget ansvar over til et fælles ansvar på stuen i forhold til at være gode kammerater over for hinanden.</p>

ET PÆDAGOGISK LÆRINGSMILJØ, DER UNDERSTØTTER OVERGANGE I BARNETS LIV

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng i forbindelse med overgange i barnets liv.

Nedenfor beskrives det, hvordan vi tilrettelægger vores pædagogiske læringsmiljø, så det understøtter overgange i barnets liv.

Korte retningsgivende refleksioner	Eksempler
<p>Det pædagogiske personale skaber en forudsigelighed og genkendelighed for børnene, som understøttes af vidensdeling ml. dagpleje, vuggestue, børnehave, skole med en høj grad af forældreinddragelse for at skabe en oplevelse af sammenhæng for både børn og forældre.</p> <p>Det pædagogiske personale har fokus på at styrke det enkelte barns kompetencer med afsæt i at styrke deres psykiske robusthed for at skabe de bedste forudsætninger for at kunne håndtere overgangene i barnets liv.</p>	<p><u>Fra hjem/dagpleje til vuggestue:</u></p> <p>I vuggestuen tilbyder vi hjemmebesøg hos familien inden barnets opstart i vuggestuen. Formålet med dette besøg er at skabe en tryk relation imellem institution og familie og at skabe de bedste forudsætninger for barnets første møde med en pædagogisk medarbejder fra barnets kommende stue. Forældrene får her mulighed for at høre om barnets fremtidige institutionsliv og personalet får mulighed for at høre om det enkeltes barn udvikling.</p> <p>I forbindelse med overgangen fra dagpleje til vuggestue eller børnehave opfordrer vi forældrene til at komme på besøg hos os og beder dem overveje om, de har behov for et møde med os forud for barnets start eventuelt med deltagelse af dagplejeren. Derudover opfordrer vi, gennem dialog med barnets forældre, dagplejen til at tage kontakt til os for at aftale besøg. Alternativt får vuggestuen eller børnehaven kontaktoplysningerne på dagplejeren og vi ringer og inviterer på besøg for at skabe en større sammenhæng for barnet, som skal starte.</p> <p><u>Fra vuggestue/dagpleje til børnehave:</u></p> <p>Vuggestuen laver legegrupper med de ældste børn i vuggestuen med fokus på at øge deres robusthed i forhold til deres børnehavestart.</p>

Korte retningsgivende refleksioner	Eksempler
	<p>Når børnene skal i børnehave, er der især stort fokus på selvhjulpethed. Derfor øver de sig i vuggestuen - med udgangspunkt i det enkelte barns kompetencer og NUZO - på selv at tage tøj på, rydde op efter de har spist og efter en leg.</p> <p>I tiden frem til det enkeltes barns start i børnehaven har personalet i vuggestuen og børnehaven et meget tæt samarbejde omkring opstart. Barnet kommer i den sidste uge i vuggestuen frem til barnets start i børnehaven på besøg i dets kommende børnehavegruppe. Her er barnet med i de daglige aktiviteter og det får indblik i gruppens daglige rutiner og i rutinepædagogikken. Det er med til at skabe en harmonisk glidende overgang, når barnet starter i børnehave. Barnet har her haft mulighed for at skabe en relation til dets nye voksne og nye kammerater inden barnet starter.</p> <p>Når det giver mening inviteres forældrene til overleveringssamtale med en pædagogisk medarbejder fra barnets vuggestuegruppe og fra barnets kommende børnehavegruppe.</p> <p><u>Fra børnehave til skole:</u></p> <p>I dagtilbuddet har vi pædagogiske forløb for kommende skolebørn som f.eks. vikingetema på tværs af børnehusene. Formålet er at styrke børnenes relationer på tværs forud for skolestart.</p> <p>De tre skoler i Hørning inviterer kommende skolebørn på besøgsdage i foråret frem til skolestart, hvor børnene ligeledes møder hinanden.</p> <p>Vi tilbyder overleveringssamtaler ved behov, hvor skolen også inviteres ved behov. Vi holder afslutningsfest for de kommende skolebørn i juni måned, hvor forældrene inviteres og vi markerer, at et nyt kapitel i barnets liv skal til at begynde. Efter børnene er startet i skole tager børnehaven på besøg i skolerne (før corona).</p>

INDDRAGELSE AF LOKALSAMFUNDET

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.

Nedenfor beskrives det, hvordan vi inddrager lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn.

Korte retningsgivende refleksioner	Eksempler
<p>Det pædagogiske personale giver børnene en gryende grundlæggende forståelse af vores samfundsstruktur.</p>	<p>Vi afholder temauger som f.eks. "Førstehjælp i børnehøjde", hvor vi har fokus på at give børnene tryghed og kendskab til vores beredskab. Dette indebærer bl.a. besøg på brandstationen, og besøg af en forælder, der er politibetjent og kommer med en politibil, som børnene måtte komme ind i.</p>
<p>Det pædagogiske personale giver, i samarbejde med den lokale fodboldklub, mulighed for, at de ældste piger i børnehaven stifter bekendtskab med holdsport, bevægelsesglæde og regelleg.</p>	<p>Vi samarbejder med Hørning IF omkring "Pigefodbold". Frivillige fodboldtrænere samarbejder med det pædagogiske personale om at præsentere børnene for fodbold-leg, at lære at arbejde sammen som hold, at udvikle pigernes relationer indbyrdes mm.</p>
<p>Det pædagogiske personale giver, i samarbejde med Hørning Kirke, børnene mulighed for at stifte bekendtskab med kristne traditioner.</p>	<p>Vi går til julegudstjeneste i Hørning Kirke hvert år i december.</p>
<p>Det pædagogiske personale samarbejder med personalet i Hørning Hallen med henblik på at øge børnenes bevægelsesglæde.</p>	<p>Vi har en fast ugentlig formiddag i Hørning Hallen, hvor vi anvender Hallens motorikredskaber og kan tilrettelægge motoriske aktiviteter tilpasset den pågældende børnegruppe.</p>
<p>Det pædagogiske personale samarbejder med Hørnings skoler om "Den gode overgang".</p>	<p>De daglige ledere i Hørning Dagtilbud samarbejder med indskolingslederne på Åskolen, Højboskolen og Bakkeskolen for at udvikle på samarbejdet om "Den gode overgang" for de kommende skolebørn. Vi afholder besøgsdage/besøgsuger på skolerne om foråret forud for skolestart på tværs i dagtilbuddet,</p>

Korte retningsgivende refleksioner	Eksempler
<p>Det pædagogiske personale samarbejder med Museum Skanderborg med henblik på at øge børnenes bevidsthed om Danmarks historie.</p> <p>I samarbejde med forældre og bedsteforældre får vi større kendskab til vores lokalmiljø, til naturens kredsløb og øget miljøbevidsthed.</p> <p>Det pædagogiske personale har intention om, at børnene øger kendskabet til deres egen bopæl med en viden om "hvem bor tæt på mig". Derigennem kan børnene øge kendskabet til hinanden.</p>	<p>hvor børnene møder deres kommende lærere og møder hinanden.</p> <p>Vi har haft et forløb med en historieformidler som præsenterede børnene for vores historie og for stenalderen, middelalderen osv. og for hvordan man var barn i gamle dage, inkl. byvandring i Hørning.</p> <p>Forældre til børn i institutionen har en nabo med landbrug og vi blev inviteret til at se landbrugsmaskiner og dyr.</p> <p>Vi besøger Hørning Vandværk, hvor en bedstefar er ansat, for at øge fokus på vores ressourcer og drikke vand "lige fra hanen".</p> <p>Vi går på ture i vores nærområde bl.a. "Postkassetur", hvor børnene har deres postkassenøgle med og vi besøger børnene i deres have. Når vi inviteres, går vi hjem til fødselsdage hos fødselsdagsbarnet, som kan vise sin primære base til børn og voksne i gruppen.</p> <p>Ønsker:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Samarbejde med Plejehjemmet Præstehaven (luciaoptog, selvportætter, juletræslytning) - Invitere borgere i Hørning til markedsdag (samarbejde og vidensdeling) - Besøge genbrugspladsen (bæredygtighed, miljøbevidsthed) - Besøge rensningsanlæg (dannelse) - Øget samarbejde med FGU (brugt til design af Naturbussen) - Lokalarkiv - Ole Lund Kirkegaard – Skanderborgs nye legeplads

DET FYSISKE, PSYKISKE OG ÆSTETISKE BØRNEMILJØ

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer. Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv og børns oplevelse af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.

Nedenfor beskrives det, hvordan vi integrerer det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø.

Korte retningsgivende refleksioner	Eksempler
<p>Det pædagogiske personale anvender uderummet sammen med børnene i mange timer hver dag for at øge børnenes læring og dannelse i naturen.</p> <p>Det pædagogiske personale har fokus på at organisere børnene i mindre grupper, både internt i basis-gruppen og på tværs i huset. Dette for at skabe det bedste psykiske børnemiljø for det enkelte barn, hvor alle børn ikke konstant udfordres i at skulle forholde sig til mange andre børn.</p> <p>Det pædagogiske personale synliggør hvilket børnemiljø det enkelte fysiske læringsrum inviterer til, både ude og inde. Med afsæt i læringsrummenes fysiske og æstetiske indretning tydeliggøres børnenes legemuligheder og der skabes lige deltagelsesmuligheder for alle.</p> <p>Det pædagogiske personale har fokus på, at den organisering, der praktiseres gennem "legestationer" handler om at øge børnenes mulighed for fordybelse og dermed om at skabe de bedste forudsætninger for et udviklende psykisk børnemiljø.</p>	<p>Vores store legeplads inviterer bl.a. til træklatrung og meget anden motorisk udfoldelse, hulebygning, regellege som fodbold og masser af plads til at lege kultur-lege som f.eks. "Alle mine kyllinger".</p> <p>Vi har vores dyrehold, hvor kattene går omkring og gederne går frit i dagtimerne. Vores område med gede- og hestefold er en oase i sig selv, og vi anvender vores store udeareal og naturen som omgiver os, både i større og mindre grupper.</p> <p><i>Eksempel: Billederne har dyredag og en børnegruppe bestående af seks børn og en voksen går i garderoben og får overtøj på. Den voksne hjælper Sif med lynlåsen og Mira med hendes vanter og når alle er klar, går de om til dyrene. Mira har en spand i hånden som, hun har hentet hos køkkendamen med madrester til gederne. Der hentes foder og hø, der muges ud og ponyerne bliver striglet med hjælp og guidning fra den voksne. De taler om, hvorfor ponyerne skal strigles og passes om, at kattene er på musejagt og om gederne mon spiser madresterne lige om lidt. Den voksne er nærværende og har mulighed for at guide det enkelte barn i aktiviteten.</i></p> <p>Indenfor er vi organiseret med flere fysiske grupperum, hvor det synliggøres gennem indretningen, hvor der lægges op til f.eks. køkken-leg/"Mor, far og børn", hvor vi kan høre høj musik og danse stop-dans samt hvor og</p>

Korte retningsgivende refleksioner	Eksempler
	<p>hvornår, der er mulighed for kreativ udfoldelse.</p> <p>Vi udstiller børnenes egne kunstværker, hænger deres julepynt op og italesætter og signalerer, at det har en stor værdi, at børnene hver især bidrager til det fysiske æstetiske miljø på stuen.</p> <p>Vi holder to temamåneder om året med et tema hver gang, f.eks. "Bæredygtighed i børnehøjde". Vi samler f.eks. over nogle dage brugte papirhåndklæder sammen og visualiserer for børnene, hvor meget vi bruger hver dag og italesætter hvilke ressourcer, det tager fra vores natur. Vi går på skraldeture og taler om, hvad der kan, og ikke kan forgå, i naturen, og vi laver robotter ud af gamle mælkekartoner og af andet genbrugsmateriale.</p>

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring, herunder nysgerrighed, gåpåmod, selvværd og bevægelse, inden for og på tværs af følgende læreplanstemaer:

1. Alsidig personlig udvikling
2. Social udvikling
3. Kommunikation og sprog
4. Krop, sanser og bevægelse
5. Natur, udeliv og science
6. Kultur, æstetik og fællesskab.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet Alsidig personlig udvikling:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Nedenfor beskrives det, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø understøtter børnenes alsidige personlige udvikling.

Korte retningsgivende refleksioner	Eksempler
<p>Det pædagogiske personale arbejder for at øge det enkelte barns selvværd gennem anerkendelse, forudsigelighed og genkendelighed. Da alle børn er forskellige, tager personalet udgangspunkt i det enkelte barns mestringssevne og nærmeste udviklingszone. Heri ligger også fokus på rutiner og struktur i børnegrupperne samt på relationer mellem børnene.</p>	<p>Dette gør vi f.eks. ved, at hver børnegruppe dagligt holder samling. I vuggestuen sidder vi i rundkreds eller ved bordene og det enkelte barn vælger en sang i en sangmappe med billeder.</p> <p><i>Eksempel: Kristian på 14 måneder sidder ved bordet sammen med flere andre vuggestuebørn. Den voksne sætter sangkufferten foran Kristian og siger "Værsgod, Kristian, kunne du tænke dig at vælge en sang i dag? Kristian søger den voksnes øjenkontakt og mødes af et smil og et nik. Kristian åbner kufferten og vælger en giraf. "Ej, synes du, at vi skal synge Giraffen Gumle, det var et godt valg, Kristian". Kristian sætter</i></p>

Korte retningsgivende refleksioner	Eksempler
<p>Det pædagogiske personale giver børnene mulighed for at interessere sig for hinanden gennem dagligdagsfortællinger og historier og giver dem en oplevelse af, at det er sjovt at være i fællesskabet</p> <p>Det pædagogiske personale giver børnene de bedste forudsætninger for at kunne føle sig som en del af fællesskabet, men også for at afvisninger børnene imellem sker "ordentligt" – vi giver børnene redskaber til at kunne give og modtage en positiv afvisning!</p>	<p><i>den ene hånd på den anden arm som tegn til at Giraffen Gumle går, og børn og voksne begynder at synge sammen og laver fagter til."</i></p> <p>I børnehaven holder den enkelte gruppe samling i rundkreds og i perioder opdeler vi børnegrupperne mellem de yngste og de ældste. Dette for at skabe lige deltagelsesmuligheder for alle børn. Under samling øver vi at lytte til hinanden og vente på tur og f.eks. fortælle hvem man er, synge (f.eks. skomagerdreng), lege lege (f.eks. "Kims leg" eller "lille hund...") – altså at have mod til at være i centrum.</p> <p>For at øge forudsigeligheden, genkendeligheden og hverdagens rytme for børnene har hver gruppe nedskrevet en ugeplan, hvor alle børn, eller en mindre gruppe af børnene, deltager i pædagogisk tilrettelagte aktiviteter som f.eks. dyrepasning, rødbedesyltning, tur i skoven mm. Vi laver ofte "stations-opdelte" aktiviteter, som gør, at børnene har mulighed for at vælge til og fra, med en opmærksomhed på mulighed for fordybelse hos alle børn, også for dem, som kan have svært ved at fordybe sig.</p> <p>Vi går på ture i aldersopdelte grupper med fokus på at være aktive og deltagende og at se hinanden i en anden kontekst og vi italesætter og anerkender børnenes samspil.</p> <p>I rutinesituationer, f.eks. i garderben og under spisning, opfordrer vi børnene til at hjælpe hinanden og italesætter det positivt når, de gør det. De ældste børn får medansvar i forhold til at hjælpe de yngste og børnene øver sig i at være rollemodeller for hinanden.</p> <p>Vi hjælper f.eks. børnene til at sige "Jeg vil gerne lege med dig senere" eller "Jeg henter dig, når jeg er klar".</p>

Pædagogiske mål for læreplanstemaet Social udvikling:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Nedenfor beskrives det, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø understøtter børnenes sociale udvikling.

Korte retningsgivende refleksioner	Eksempler
<p>Det pædagogiske personale har fokus på at udvikle børnenes empati og på deres positive intentioner over for hinanden. Vi ser på det enkelte barns ressourcer med en viden om, at personalets positive tilgang har positiv effekt på børnene.</p> <p>Det pædagogiske personale er bevidste om egen rolle og ved, at børnene spejler sig i dem. Det enkelte barns selvværd øges af at vide, at det er OK selvom, det kan føle sig anderledes. Personalet tydeliggør, at de ældste børn kan være rollemodeller for de yngre børn – her i ligger også en forskellighed.</p>	<p>Vi kan i perioder opleve, at nogle af de ældste vuggestuebørn er fysisk udad-reagerende over for hinanden. Derfor indførte vi bamsemassage for de ældste. Bamsemassagen foregår i et roligt miljø, hvor børnene får taktile stimuli og oplevelsen af noget, der føles rart. Personalet hjælper herudover børnene til at sætte ord på følelsen.</p> <p>Vi italesætter og tydeliggør fysiske forskelligheder og forskellige baggrunde og læser bøger med samme tema, eksempelvis "Zaza...".</p>

Korte retningsgivende refleksioner	Eksempler
<p>Det pædagogiske personale arbejder henimod, at børnene lærer at regulere sig selv kropsligt og mentalt.</p> <p>Det pædagogiske personale har fokus på, hvordan vi er de bedste legekammerater og venner for hinanden.</p> <p>Det pædagogiske personale spejler og anerkender børnenes følelser med udgangspunkt i, at alle børn føler sig OK, da det styrker både selvværd og selvtillid.</p>	<p>Vi arbejder med fokussætninger som "At lytte", "At øve sig" og "At mærke efter"</p> <p>Vi leger arousal-lege som f.eks. stopdans og pizzaleg for at styrke børnenes op- og nedregulering.</p> <p>Vi er i gang med at implementere NUSSA, hvor to pædagoger har forløb med en gruppe på ca. 8 børn fra både vuggestue og børnehave. <i>Eksempel: Hver mandag har vi NUSSA-forløb. To voksne går rundt i børnegrupperne i huset for at samle gruppen, som består af i alt otte børn. De går ind i det samme grupperum hver gang og sætter sig i en rundkreds sammen med børnene. Der leges lege, som foregår med samme rutine og i samme rækkefølge hver gang, med fokus på at øve selvregulering. Der lyttes aktivt til hinanden og hvert barn får taletid i gruppen. Hver gang når gruppen slutter, får hvert barn en kiks og man siger "tak for i dag".</i></p> <p>F.eks. under spisning eller når vi inddeler børnene i mindre grupper, så sætter vi ord på "Hvad er en god ven?", "Hvordan gør en god ven?", "Hvornår siger man undskyld?" mm. Vi italesætter vigtigheden i at kunne hjælpe hinanden ved f.eks. at hente en voksen ved behov for hjælp samt at vi har et fælles ansvar ved f.eks. at rydde op før, man går i gang med noget nyt.</p> <p>Over for de ældste børnehavebørn sætter vi eksempelvis ord på, hvordan vi agerer under fødselsdage – for hvordan ønsker man, at gæsterne til ens egen fødselsdag er? Vi taler med børnene om, at vi skal være glade for det, vi får f.eks. at man skal være glad for, at man har fået én pandekage til fødselsdagen i stedet for at være træt af, at man ikke fik to.</p>

Pædagogiske mål for læreplanstemaet Kommunikation og sprog:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Nedenfor beskrives det, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø understøtter børnenes kommunikation og sprog.

Korte retningsgivende refleksioner	Eksempler
<p>Det pædagogiske personale har fokus på at arbejde for at øge børnenes sproglige udvikling, herunder ordforråd, sproglige strategier og udtale.</p> <p>Det pædagogiske personale sætter ord på børnenes tanker og handlinger med henblik på at udvikle deres sprog og med særlig inddragelse af de mest stille børn.</p>	<p>Vi har fokus på egen tydelighed og på at skabe øjenkontakt med det enkelte barn.</p> <p>Vi inddeler børnene i mindre grupper på baggrund af kommunikativ formåen og bruger sproget målrettet under "Fri for mobberi" med udgangspunkt i samtaletavlerne, hvor vi bl.a. italesætter følelser. <i>Eksempel: En voksen sidder på gulvet med seks børnehavebørn. Den voksne viser en lille tavle med et billede af børn, som udtrykker forskellige følelser i samvær med hinanden. Børnene fortæller ved håndsoprækning, hvad de ser og den voksne spørger: "Hvordan ser pigen i den blå kjole ud? Smiler hun eller ser hun trist ud? Hvad med drengen her? Osv.</i></p> <p>Vi spiller Billedlotteri og "Vildkatten", hvor vi udvider børnenes sprogforståelse ved, at den voksne fortæller, hvad tingen på billedet kan bruges til, fremfor hvad det er.</p>

Korte retningsgivende refleksioner	Eksempler
<p>Det pædagogiske personale har fokus på kommunikation og sprog både under leg, under samling og i situationer, hvor der ofte gives og modtages kollektive beskeder, da vi dermed fremmer børnenes sproglige udvikling. Vi skaber rammerne for, at børnene kan øge deres kommunikation og sprogforståelse i sociale kontekster, således at børnene udvikler deres sprog i fællesskab med hinanden.</p> <p>Det pædagogiske personale har fokus på, hvordan vi kommunikerer til børnene, internt i teamet og til forældrene.</p> <p>Det pædagogiske personale involverer forældrene i vigtigheden af at have fokus på det enkelte barns sprog, og anvender barnets bidrag.</p>	<p>Vi inddrager bamsemassage, pizzaleg, og teater, hvor børnene inddrages, så det er dem, der fortæller en historie.</p> <p>Vi anvender materialet "Hit med lyden" med fokus på børnenes dyrevenner. Vi synger, og dyrevennerne visualiseres i grupperne på forskellig vis, således at børnene "møder" deres dyreven gentagne gange i deres hverdag.</p> <p>Vi leger kulturlege som "Fisker, fisker", "Rød, gul, grøn, stop" og "Alle mine kyllinger" og ser at børnene selv tager initiativ til legene uden voksendeltagelse.</p> <p>Vi øver os i at kunne lytte til hinanden f.eks. ved børnenes fortællinger under samling.</p> <p>Vi har sproggrupper med de samme børn, hvor vi fx spiller spil (F.eks. Billedlotteri, hvor børnene beskriver det, der skal findes), leger lege (F.eks. "Kims leg", hvor tingens funktion beskrives af børnene) og vi giver børnene medbestemmelse i forhold til indhold med efterfølgende børneevaluering, hvor børnene fortæller om deres oplevelse af sproggruppen den pågældende dag.</p> <p>Vi synger meget og rutinemæssigt med børnene og vi laver fagter til.</p> <p>Vi præsenterer børnene for rim og remser og vi bruger bl.a. bogen "Mustafas Kiosk" og leger med sproget. Vi leger "Gæt et dyr", hvor dyr skal beskrives og vi har tema-perioder, hvor forskellige begreber berøres.</p> <p>I dialog med børnehavebørnene har vi fokus på de fem-turtagninger.</p> <p>Børnene øver en sang derhjemme, som synges for de andre børn i legen "Der er en, der har taget din radio", hvor aktiviteten tilrettelægges efter barnets alder.</p> <p>Vi dokumenterer til forældrene via AULA som en understøttelse af barnets fortælling derhjemme om dagen i institution. Dette kan være ugeplaner, billeder samt informationsbreve til forældrene.</p>

Pædagogiske mål for læreplanstemaet Krop, sanser og bevægelse:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Nedenfor beskrives det, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø understøtter udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse.

Korte retningsgivende refleksioner	Eksempler
<p>Det pædagogiske personale har til formål at skabe rammer for, at børnene kan bevæge kroppen og blive udfordret motorisk. Dette fordi motorisk udvikling er en vigtig del af det enkelte barns alsidige udvikling og fordi det fremmer barnets sundhed.</p> <p>Vi stræber imod, at børnene får en fællesskabsfølelse ved at bruge kroppen sammen, og at de bliver i stand til at igangsætte motoriske lege og aktiviteter, således at der sker en vekselvirkning mellem den børneinitierede leg og den vokseninitierede leg.</p>	<p>Da det giver børnene en fællesskabsfølelse at bruge vores kroppe sammen, leger vi ofte kulturlege på legepladsen f.eks. "Alle mine kyllinger", "Rød, gul, grøn, stop" og "Kluddermutter" samt en anden leg som "Dyrepasser", hvor børnene bevæger sig som dyr.</p> <p><i>Eksempel: Tissemyrerne er på legepladsen en formiddag og Peter på 4 år spørger en voksen om, de kan lege "Alle mine kyllinger". Den voksne hjælper Peter med at samle en gruppe børn, som vil være med og legen begynder og den voksne er med. Legen afsluttes efter en stund. Samme eftermiddag ser den voksne, at Peter leger "Alle mine kyllinger" med en mindre gruppe børn uden voksendeltagelse.</i></p>

Korte retningsgivende refleksioner	Eksempler
<p>Det pædagogiske personale understøtter en vekselvirkning mellem fysisk hårde lege og rolige lege for at styrke børnene i at øve sig i at mærke egen krop og dens fysiske formåen.</p> <p>Det pædagogiske personale skaber rammer for, at børnene imødekommes ligeværdigt i deres forskellige behov for motorisk aktivitet, og har fokus på børn, som er taktilt understimuleret.</p>	<p><i>Eksempel: En mindre gruppe børn og en voksen er gået til Jordbjerget, hvor de udfordrer deres fysik ved at løbe op og ned ad bakken. Den voksne løber ved siden af børnene på den mudrede bakke og italesætter deres hjerter, der banker hurtigt. Om eftermiddagen har den voksne en aktivitet med samme børnegruppe, hvor de skal massere hinanden og de præsenteres for en kuffert med forskellige taktile sansestimuli.</i></p> <p>Vi tilrettelægger ugeplanen efter, at særligt de ældste børnehavebørn ofte virker fysisk urolige om mandagen og kalder derfor dagen "motorik-mandag". Vi laver motorikbaner udenfor, der udfordrer grovmotorikken. Vi taler om kroppen og tegner den.</p> <p>Vi laver forhindringsbaner, hvor garn er bundet op mellem stole og børnene udfordres i at kravle under og over.</p> <p><i>Eksempel: En voksen har gjort klar til motorisk udfoldelse, en "Ninja-bane", for en lille gruppe drenge, som på det pågældende tidspunkt har motorisk uro i kroppen. Efter at drengene har forsøgt at gennemføre banen nogle gange, ser de en anden og generelt stille dreng, Jens, som kigger på. Han bliver inviteret ind af de andre og prøver at komme igennem banen med opbakning og anerkendelse fra den voksne.</i></p> <p>Vi har sanseforløb med fokus på den taktile sans, hvor børnene udfordres i at mærke eksempelvis pasta, frosne ærter, kartoffelmel, majs osv. for at styrke deres taktile sanser ved mund, hænder og fødder. Nogle børn har behov for blot at observere og nogle deltog efterfølgende.</p> <p>Vi laver kropsmassage med massagebolde, creme osv. og stimulerer børnenes vestibulærsans ved at dreje på såkaldte "voksenstole".</p>

Pædagogiske mål for læreplanstemaet Natur, udeliv og science:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundenhed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Nedenfor beskrives det, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø understøtter, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science.

Korte retningsgivende refleksioner	Eksempler
<p>I Elgårdsminde er vi medlem af Friluftsrådets "De Grønnes Spirer" og er i gang med udviklingen af vores grønne profil, til gavn for børnenes forståelse og rummelighed i forhold til naturen, dens mange ressourcer og bæredygtighed. Vores dyrehold bidrager til, at børnene lærer at tage ansvar for både små og store dyr og udvikler deres empati for både dyrene og de andre børn i Elgårdsminde.</p> <p>Det pædagogiske personale udnytter vores beliggenhed med legepladser beliggende omkring vores huse og skoven som nabo. I udelivet ser vi årstiderne skifte og børnene</p>	<p>Det pædagogiske personale er på kurser faciliteret af "De Grønne Spirer", hvor vi får ny viden og læren om at bringe naturen og dens ressourcer endnu mere i spil i vores pædagogiske arbejde til gavn for børnenes naturdannelse.</p> <p>Vi bruger vores udearealer og går på ture i skoven både på stierne og uden for stierne, hvor vi kan mærke regndråber, og hvor vi bevæger os gennem krat og over stubbe og rødder. Vi</p>

Korte retningsgivende refleksioner	Eksempler
<p>erfarer og lærer om naturdannelse ved at gå på opdagelse i fællesskab og ved at være nysgerrige sammen med hinanden og de voksne.</p> <p>'Det pædagogiske personale giver børnene mulighed for at stifte bekendtskab med forskellige materialer og med den påvirkning de har på hinanden rent naturvidenskabeligt.</p> <p>Det pædagogiske personale vil gennem Naturbus-projektet øge vores fokus på børnenes naturdannelse.</p>	<p>iagttager og italesætter årstidernes tegn, vi samler svampe og tegner med blækhatte.</p> <p>Vi bruger appen "Seek", hvor vi tager billeder af smådyr, planter, svampe mm. og appen fortæller os navnene.</p> <p>Vi laver bålmad med årstidens grøntsager. <i>Eksempel: En gruppe børn hjælper med at bære brænde og med at kløve det til bålet. En anden gruppe børn sidder ved et bord med en voksen og skærer grøntsager til den suppe, de skal lave. De taler om grøntsagernes farver, hvor de vokser mm. Den voksne deler sin viden med børnene, som lytter aktivt. Efterfølgende samles hele gruppen ved bålet, hvor suppen laves, flere ingredienser italesættes og tilsættes og da suppen er færdig, nyder børn og voksne den sammen og taler sammen om smagen og dens ingredienser.</i></p> <p>Vi leder efter dyr under mos og ser, hvad der sker når, vi ryster med træerne og ser derefter børnene selv være opsøgende på smådyr, der gemmer sig.</p> <p>Vi laver "edderkopper" på karton med lim, salt og akvarelmaling, hvor vi ser salt trække farven rundt og dermed forme edderkopper.</p> <p>Vi leger med en balje med vand, hvor vi undersøger, hvad der flyder ovenpå og hvad der synker, og med de ældste børn taler vi om, hvorfor og hvilken betydning luft og vægt har.</p> <p>Vi råder over Naturbussen i en periode på tre uger tre gange årligt. Her tilrettelægger vi pædagogiske aktiviteter, som tager afsæt i at skabe bevidsthed om naturens kredsløb, miljøressourcer samt eksperimenterer med og i naturen.</p>

Pædagogiske mål for læreplanstemaet Kultur, æstetik og fællesskab:

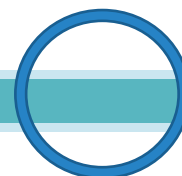
1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Nedenfor beskrives det, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø understøtter, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab.

Korte retningsgivende refleksioner	Eksempler
<p>Det pædagogiske personale tager initiativ til, at børnene stifter bekendtskab med den danske kultur og de traditioner, som et årshjul dækker over, for at give alle børn lige deltagelsesmuligheder.</p> <p>Det pædagogiske personale giver børnene nærvær og tilstedeværelse og følger børnenes spor i processerne, for at børnene lærer og gør sig kreative og sansemæssige erfaringer og kan lære af hinanden og danne nye relationer undervejs.</p>	<p>I februar holder vi fastelavn med udklædning og tøndeslagning, hvor børnene pynter tønden og laver fastelavnspynt.</p> <p>I påsken laver børnene påskepynt, sår karse og skriver gækkebreve til deres forældre.</p> <p>Til halloween klipper vi pynt, laver masker og udhuler græskar til lygter. <i>Eksempel: Vi finder græskar, skåle, skeer og knive frem og børnene sætter sig om bordet udenfor. Den voksne hjælper med at skære toppen fri og børnene går i gang med at udhule græskaret. Kernerne kommer i en skål og kødet i en anden, da den voksne fortæller, at kernerne kan ristes og spises og kødet skal bruges til græskarsuppe. Børnene fortæller, at de skal ud og rasle i den efterfølgende weekend og den voksne spørger,</i></p>

Korte retningsgivende refleksioner	Eksempler
<p>Det pædagogiske personale tager ligeledes initiativ til, at børnene stifter bekendtskab med andre kulturer.</p>	<p><i>hvad børnene skal klædes ud som. Børnene svarer i kor, at de skal klædes ud som heks, spøgelse og ninja.</i></p> <p>Om efteråret laver vi kastanjedyr, edderkøppespind med kastanjer og garn og ståltrådstræ med perler.</p> <p>I julen klipper vi julepynt, laver julegaver, synger julesange og går til julegudstjeneste i Hørning Kirke.</p> <p>Vi hører musik fra forskellige kulturer og danser dertil til stor glæde for både børn og voksne og vi har talt med børnene om dét at være barn i andre lande.</p> <p>Gennem et historieforløb med Museum Skanderborg har vi talt med børnene om, hvordan det var at være barn i gamle dage.</p>

”At evaluere er at vurdere og reflektere over den pædagogiske praksis, vi har i dag, for at gøre vores praksis bedre i morgen” (Citat fra ”Kort om evaluerende pædagogisk praksis”, Eva, 2018)

Nedenfor beskrives således, hvordan vi skaber en evalueringskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø. Det beskrives, hvordan vi løbende dokumenterer og evaluerer vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv mål, der er fastsat i forhold til det pædagogiske arbejde med de seks læreplanstemaer.

Beskrivelse af hvordan vi etablerer en evalueringskultur i hverdagen

I Hørning Dagtilbud anvender vi KVALID-materialet med udgangspunkt i observationskemaerne.

Vi vil etablere en systematisk evalueringskultur ved, at evaluering er et fast punkt på afdelingsmøder og teammøder. Vi vil øge vores bevidsthed om, hvornår og hvordan vi evaluerer i fællesskab og team-opdelt, det være sig i form af mindre spontane aktiviteter, hvor evaluering foregår i teamet eller eksempelvis i en pausestund, samt før, under og efter pædagogiske forløb og processer, hvor enten den enkelte børnegruppe er involveret eller hvor børn på tværs i hele huset er deltagende.

Eksempelvis afholder vi tema-måneder 2-3 gange årligt, hvor vi samarbejder på tværs af vuggestue og børnehave både i forbindelse med planlægningen, i en formativ evaluering undervejs i forløbet og i en summativ evaluering efter forløbet.

Ud over den løbende evaluering af vores pædagogiske praksis, evaluerer vi arbejdet med selve den pædagogiske læreplan. Dette sker, som det er påkrævet i lovgivningen, mindst hvert andet år. Nedenfor beskrives, hvordan vi evaluerer vores pædagogiske læreplan.

Beskrivelse af hvordan vi evaluerer den pædagogiske læreplan

I Børnehuset Elgårdsminde vil vi anvende udvalgte observationskemaer, som udover at have til formål, at det pædagogiske personale observerer de pædagogiske læringsmiljøer, ligeledes vil gøres til genstand for en evaluering af de observerede læringsmiljøer og nærværende læreplan. Observationerne fremlægges på afdelingsmøder, hvor vi vil drøfte udviklingsmuligheder og evaluere på det observerede. Observationer er en øveproces for os i Elgårdsminde, og derfor vil vi udelukkende tage udgangspunkt i, HVAD vi ser, HVORFOR vi ser det, vi ser og drøfte mulige næste skridt i udvikling af vores pædagogiske læringsmiljøer.

På teammøder vil vi tage udgangspunkt i handlings-læringscirklen som ligeledes er anvendt i forbindelse med udarbejdelsen af nærværende læreplan. Vi vil fortsat bruge den i forbindelse med evaluering af pædagogiske forløb og aktiviteter internt i grupperne, og nedskrive de konkrete faktorer fra handlings-læringscirklen i referater fra teammøder, da de vil være udgangspunkt for den samlede evaluering fremadrettet.

Den pædagogiske læreplan er et fælles arbejdsredskab, som alle pædagogiske medarbejdere har taget del i udarbejdelsen af. Derfor vil det pædagogiske personales faglige drøftelser kobles til den pædagogiske læreplan og vi vil løbende evaluere den på vuggestuemøder, børnehavemøder, teammøder og afdelingsmøder. Ikke dermed sagt, at ændringer indskrives løbende, men disse nedskrevne drøftelser, observationer og betragtninger vil danne grundlag for den videre proces i form af en evaluering af hele den samlede læreplan.